

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλλ. σπουδῶν,
ἀξιοθὲν ἀργυροῦ μεταλλίου ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Δ'. Ὀλυμπιάδος,
καὶ χαλκοῦ ἐν τῇ παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τοῦ 1889.

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΟΓΔΟΥΣ

1889

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ
ΚΑΤΑΒΟΛΕΤΟΥ
ΑΥΤΟΥ ΑΡΙΘ.

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΑΣ 6. - ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡΑΧΜΑΣ 8.

ΑΘΗΝΗΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΕΝ Τῃ ΟΔῳ ΠΑΡΟΡΘΑΓΩΓΕΙΟΥ ΑΡΙΘ. 12 ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΣΤΑΔΙΟΥ

ἘΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ΄

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι γρ. 12, ἐν ἄλλοδαπῇ γρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἀρχοῦσι ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.— Ἰερουσαλὴμ Δουβ. Ὁδ. Παρθενιαγωγίου 14.

25 Ἰουλίου 1889.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

(1879—1889)

Δέκα ἔτη παρήλθον ἀφ' οὗτου ἀκμαίος ἔτι τὴν ἡλικίαν κατέλιπε τὸν βίον ἡ κρᾶτιστος καὶ δημοτικώτατος τῶν ποιητῶν τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος. Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἀπέθανεν τῇ 24 Ἰουλίου τοῦ 1879 ἐν τῇ θελατικῇ ἐπαύλει τῆς Μαδουρῆς ὅπου ἀπεσφύρετο μακρὰν τῆς τύρβης τῶν ἐγκοσμίων, ὅπως ἐν τῇ ἀπομονώσει συγκοινωνῆ εὐχερέστερον μετὰ τῶν πεφιλημένων αὐτῷ σκιῶν, τῶν ὁμηρικῶν ἠρώων τῆς ἀρματωλικῆς ἐποχῆς, τῶν ἰποίων τῶ ἦθη καὶ τὰ φρονήματα πιστῶς ἀπεικονίζε καὶ μεγαλοφώνως ἀπήγγελλε ἡ ἀνδροποιός αὐτοῦ Μοῦσα. Ἡ Ἑλλάς βαθύως ἠσθάνθη τὴν ἀπώλειαν τοῦ βαφροῦ τῶν ἀρματωλῶν ὅστις οὐ μόνον τὰς χορδὰς τῆς λύρας του, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δραστηριότητα ὡς ἀνὴρ καὶ ὡς πολίτης ἀφιέρωσεν ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος.

Ἰδιαιτέραν ὀδύνην ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἐξόχου ἀνδρὸς ἠσθάνθη ἡ «Ἐστία». Ὁ Βαλαωρίτης ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς τὴν ἐτίμα διὰ τῆς πολυτίμου συνεργασίας του. Δύο θέματα ἔκρινεν ἀξία τοῦ προσορισμοῦ τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος: πρῶτον τὴν ἐξῆμνησιν τοῦ ἠρωϊκοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος, καὶ δεύτερον, τὴν ἐκφρασιν, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ῥῆσιν, τῶν «πρωτοτύπων καλλονῶν τῆς ἑλληνικῆς φύσεως». Τοῦ πρώτου θέματος ἀκριβῆ ὑποδείγματα εἶναι τὰ περιεχόμενα ἐντὸς τῶν τριῶν τόμων τῶν ποιημάτων αὐτοῦ τοῦ δευτέρου οὐχ ἥττον ἀκριβῆ ὑποδείγματα ἀποτελοῦσι πάντα σχεδὸν τὰ ὀλιγόστιχα ποιήματα αὐτοῦ, τὰ λυρικώτερον καὶ ὑποκειμενικώτερον φέροντα χαρακτῆρα, δημοσιευθέντα δὲ τὰ πλεῖστα ἐν τῷ παρόντι περιοδικῷ. Μεταξὺ τούτων οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται δὲν ἐλησμόνησαν πιστεύομεν, τὸ «Ῥόδο καὶ τὴ Δροσοῦλα» καὶ τὸν «Καλόγιαννο», ἀριστουργήματα τοῦ εἶδους. Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Βαλαωρίτου ἡ «Ἐστία» πολλαχῶς ἐξεδήλωσε τὴν θλίψιν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸν θαυμασμὸν πρὸς τὸ πλούσιον ποιητικὸν τάλαντον

αὐτοῦ. Καὶ νῦν δὲ ἐπὶ τῇ συμπληρώσει δεκαετίας ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἀφιερῶ εἰς τὴν ἀγῆρω μνήμην του οἶονεὶ ἐπιμνημοσύνης τινὰς σελίδας, ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ἀντιθέτως πρὸς τὴν μοῖραν ἄλλων ποιητῶν, ἐφ' ὅσον προβαίνουναι τὰ ἔτη, ἐπὶ τοσοῦτον κρατύνεται παρὰ τῇ ἐθνικῇ συνειδήσει, ἰδιαιτέρως δὲ παρὰ τῇ νέᾳ φιλολογικῇ γενεῇ ἡ παιητικῇ ὑπεροχῇ τοῦ γράψαντος τὰ «Μνημόσυνα» καὶ τὸν «Ἀθανάσιον Διάκονον». Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐκρίναμεν ὡς τὰ μέγιστα ἐνδιαφέρον ἀνάγνωσμα εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἐστίας» τὴν ἀνασκόπησιν τῆς ὑπερέχου φυσιογνωμίας τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου, ὑπὸ τὴν τριπλῆν ἐποψιν τῆς φιλολογικῆς αὐτοῦ ἀξίας, καὶ ἑαυτὴν λαμβανομένης, τοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου καθ' ὅσον οὗτος ἀρμονικῶς συνδέεται πρὸς τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς δημοτικότητος αὐτοῦ παρὰ τῷ ἑλληνικῷ κοινῷ.

Ἰπάρχουσι ποιηταὶ τοὺς ὑποίους ἡ φαντασία περιφέρει ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ὡς τοὺς ἀεροναύτας τὸ ἀερόστατον ἀγνοοῦσιν ἔνωθεν τίνων χωρῶν μεταρροῖσι θὰ πλανηθῶσι καὶ ποῦ θὰ σταματήσασιν. Τὸ ἄνεκτον ἄλλων ἡ φαντασία δύναται εὐλόγως νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ πλήρες ἔργατος πλοῖον. Ἀνάγοντ' ἐπ' αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ ἰδεώδους ἔχοντες προδιαγεγραμμένον τὸ δρομολόγιον αὐτῶν. Συμβαίνει νὰ ἀποπλανηθῶσι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πλοῦ, νὰ διαρῶσιν ὑπὸ καταιγίδων, νὰ παραπλεύσωσιν ἐπικινδύνους ὑφάλους ἀλλ' ἡ πυξὶς τῆς κρίσεως δὲν παύει ἐνεργεῖσαι καὶ, θάπτον ἢ βράδειον, θεοῦ εὐδοκοῦντος, κατὰγονται εἰς τὸν ποθητὸν λιμένα. Μετὰ τῶν δευτέρων τούτων ἀρμύζει νὰ καταταχθῇ ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης. Πρὶν δημιουργῆσαι τὴν ποιητικὴν του ἐδημιούργησε τὴν ποιητικὴν του. Εἰς πάντα σχεδὸν τὰ ποιήματα αὐτοῦ πρὶν ἢ λαλήσαι ὁ ἐξαλλος ἀοιδὸς προλογίζει ἡ ὑπομονητικὸς ἱστοριοδίφης. Ὁ μέγας φιλόσοφος Ἐγέλος, τοῦ οἴου πολλὰκις θὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν ὑψηλὴν ἀρωγὴν, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παρόντος λόγου, ἐν τῇ «Ποιητικῇ» αὐτοῦ ἰσχυρίζεται ὅτι τὰ μέγιστα καλλιτεχνικὰ συνθήματα ἀπορρέουσιν ἐξ ὠρίμου ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν σπουδῆς καὶ

μακρός και βαθύς μελέτης. Ο ποιητής των «Μνημοσύνων» και του «Διάκου» μολονότι καυχάται ότι άφνει τήν φαντασίαν του ανά τρέχη ακάθεκτος από ρυτῆρος», δέν είχαν ούδέν τό κοινόν προς τούς τυχαδιώκτας τής έμπνεύσεως, οτινες «ψάλλουσιν όπας ψάλλει τό πτηνόν επί τών κλάδων» και φέρονται υπό τού φέροντος, άποδεικνύει δέ και ούτος τήν βαθύειαν αλήθειαν τής κρίσεως τού γερμανού κριτολόγου.

Ότι δέ επί τό έργον δέν άρρησαν ό ποιητής άπαρασκευώς και άβασανίστως, υπείκων εις συνήθη ποιητικήν έξασιν, και ύποκύπτων εις τάς φλογεράς όρμάς και τά άσύστατα όνειρα τής νεότητος, μαρτυρεί ή ήλικία καθ' ήν ένεφανίσθη τό πρώτον πανόπλι: επί τού φιλολογικού πεδίου. Τά «Μνημόσυνα» εξέδωκεν άνήρ ύπερτριαιοντούτης, μετά τό πέρας τών έγκυκλίων και άκαδημαϊκών σπουδών αυτού, ώριμου παιδείσεως κύριος τού σταδίου του, φέρων έν τῷ νῷ εύκαινίστατα προδιαγεγραμμένας τάς περι ποιήσεως και γλώσσης άρχάς του. Έκτοτε, τουτέστιν από τού 1857, άρχεται ό φιλολογικός βίος τού Βαλαωρίτου. Σημειώτεον ότι έν τῷ έργῳ αυτού δέν συμπεριλαμβάνω τά «Στιχουργήματα», μέτρια δοκίμια, άτινα εξέδωκεν έν Λευκάδι: κατά τό 1847, πρην έτι άνακαλύψη τόν δρόμον του, θρηνών έν αυτοίς τόν θάνατον τής Σαπφούς.

Τό βιβλίον των «Μνημοσύνων» παρέχει πλήρες τό μέτρον τής ιδιοφυίας τού Βαλαωρίτου. Ο ποιητής και ό πεζογράφος, ό ιστοριοδίφης και ό πατριώτης, πάντες μετέχουσι τής συνθέσεως τών «Μνημοσύνων», νεανικώτεροι, πλήρεις άναμνήσεων, αλλά και έλπίδων πεποικισμένοι δέ διά τών δάμων τά όποια θά άναπτύξωσιν έμφανεστερον και τελειότερον εις μεταγενεστέρας συνθέσεις. Εύθύς εξ άρχής άνεκάλυψε τόν κόσμον τόν άρμόζοντα εις Έλληνα ποιητήν και φέρεται ακατάσχετος προς εξερεύνησιν αυτού. Άνεράνη καθ' ήν έποχήν εξέλιπεν ό Σολωμός. Έκ των χειρών αυτού παραλαβών τά σκήπτρα τής ποιήσεως, άγανίζεται να καταστήση ζωηροτέραν τήν ακτινοβολίαν των, επιβλητικώτεραν τήν ισχύν των. Ο ποιητής των α' Ελευθέρων πολιορκημένων πυρετωδώς ώνεροπόλει και έρρέμβαζε τήν γλώσσαν τήν άρμόζουσαν εις τήν ποίησιν, άλλ' ήδυνάται να συλλάβη αυτήν τελείως έν τῷ πραγματικότητι, και πολλάκις εξήρχετο κατάπυρος έν τής πεισματώδους πάλης. Ο Βαλαωρίτης εύτυχέστερος, συνέλαβεν αυτήν ως άδάμαστον πύλον, και κατέγινε δαμαζών και χαλιναγωγών αυτήν προσηκόντως. Πιστεύει εις τήν γλώσσαν τού λαού ως εις τήν μόνην έμπρεπή γλώσσαν τής νεωτέρας έλληνικής ποιήσεως, και συνηγορεί έν τῷ προλόγῳ των «Μνημοσύνων» ύπερ τής επισήμου καθιερώσεως αυτής,

πλουτιζομένης βαθμηδόν και διαμορφωμένης. «Εις τήν ιστορίαν των γλωσσών, λέγει, εινε άναντίρρητον ότι φράσεις και λέξεις και ιδιωματισμοί άφιερώθησαν άποκλειστικώς εις τήν ποιήσιν. Ημείς εύτυχέστεροι τών άλλων άκεραίαν διάλεκτον δυνάμεθα να μεταχειρισθώμεν επί τούτων». Ούτω φαίνεται διακρίνων γλώσσαν ποιήσεως και γλώσσαν πεζού λόγου, χωριζόμενος τών λοιπών ποιητών τής Έπτανήσου, οτινες τήν γλώσσαν τού λαού καθιερούσιν ως βάσιν πάσης φιλολογικής συνθέσεως. Νομίζω όχι άσπορον τήν ύπόμνησιν τού Βαλαωρίτου. Έν τῷ καθ' ήμάς έποχῇ ή ποίησις εύρίσκεται συνεχώς εις τήν άνάγκην να άμύνεται κατά τών περιστοιχομένων αυτήν κινδύνων, οτινες έν τοίς πλείστοις άπορούσιν εκ τής άναπτύξεως τών άλλων ειδών τού λόγου. Κίνδυνος δέ εκ τών προφανεστέρων εινε και ό εκχυδαίσμος τής γλώσσης, και ή κατάρτις των λέξεων έν τῷ βίῳ των πόλεων και ταίς καθ' ήμέραν συναναστροφάις. Διότι και αι λέξεις ήμοιάζουσι προς τά χρυσά νομισματα ή πολλή κυκλοφορία άμαυρώνει τήν στιλπνότητά των. Ουδένως προτιθέμαι να παραστώ ύπέρομαχος τού δεινού τής διγλωσσίας, όπερ πλείστας συμφοράς μάς προξενεί. Ηθέλον μόνον να ύπομνήσω εις τούς τυχόν λησμονούντας ότι άνάγκη ή ποιητική διάλεκτος να χρησιμοποιη ή ως οίον τε πλείστορους τρόπους, σχήματα, εικόνες, τύπους, και λέξεις έτι, γλώσσαν έν ένί λόγῳ άφισταμένην ως οίον τε τής τών έφημερίδων, τών έν τοίς καφενειίς διαλόγῳ, τών έπιταφίων, τών πολιτικῶν άγορεύσεων και παντός είδους λόγου άνθούντος έν τῷ συγχρόνῳ Έλλάδι. Υπόδειξιν δέ τής άνάγκης ταύτης έν πάση γλώσσῃ μοι παρέσχον και δύο κορυφαίοι συγγραφείς τής Γαλλίας τού αιώνος τούτου, ό σοφός τεχνογράφος τής «Επιθωρήσεως τών Δύο Κόσμων», και ή κυρία Στάελ. Η μὲν έν τῷ περι «Γερμανίας» συγγράμματι κρίνει ως ούσιώδη έλλειψιν τό ότι οι Γάλλοι δέν έχουσιν, ως πάντες σχεδόν οι άλλοι λαοί, δύο διαφόρους γλώσσας, τήν μὲν έν τῷ ποιήσει, τήν δέ έν τῷ πεζῷ λόγῳ. Και συμβαίνει, λέγει, με τάς λέξεις, ότι με τά πρόσωπα. Εκεί όπου συγγέονται άδιακρίτως αι τάξεις, ή οικειότης άποβαίνει επικίνδυνος. Ο δ' έτερος, έμμεσώτερον πιστοποιών τήν άνάγκην τής διαφορής, ισχυρίζεται ότι ή τόσον άποκλειστική προσήλωσις τών συγχρόνων ποιητών τής Γαλλίας εις τήν τελειότητα τής μορφής προέρχεται εκ τής ταυτότητος τής πεζογραφικής και ποιητικής γλώσσης: «θεν οι ποιηταί άναπληροῦσι τήν έλλειψιν ταύτην λαζεύοντες και επεξεργαζόμενοι τούς στίχους των δίκην μαρμαρου και έλέφαντος. Έκ παραπόνων και εξ άγώνων, ως οι άνωτέρω, μάς άπαλλάσσει ή παρ'

ήτιν ύπαρξίς είδικού όργάνου, προαιρημένου κυρίως όπως άρη πάσαν τοικύτην δυσχέρειαν. Ο δέ Βαλαωρίτης, ως έπομεν, θεωρεί ως εύτύχημα τήν κατοχήν όργάνου τούτου, και μετατρέπει ως έπιχείρημα ύπερ τής χρησεως τής δημώδους έν τῷ ποιήσει όσα οι πολέμοι αύτης άναφέρουσιν ως έπιχειρήματα ένκλιτιον αύτης, κρίνοντες περι τών δικαιωμάτων αύτης καθ' όν τρόπον και άρχαιολόγοι τινές περι τής άγρηστίας παντός μνημείου μη άπορούσαντος εκ τής κλασικής αρχαιότητας. Γλώσσαν, λέγουσιν ούτοι, ή ήποια μάς ένθυμίζει τήν έποχήν τής βαρβαρότητος και τής δουλείας, δέν πρέπει να μεταχειριζώμεθα εις χρόνους προόδου και έλευθερίας. Τούναντίον ό Βαλαωρίτης άνακράζει έν τῷ άνω μνημονομένῳ προλόγῳ: «Αν εινε και έρείπιον, ως τοιούτου άς τό πεθασθώμεν. Τά δεσμά, οι θρηνοι, οι διωγμοί, τά μαρτύρια, αι άπαγονήσεις, τά αήματα, αι παντοῖαι καταστροφαι τό καθιέρωσαν. Η έθνική ποίησις τό περιέβαλε με τόν αειθαλή κισόν της... Έλλάς, μη καταδεχθῆς να περιφρονήσης τό ένδυμα τής πτωχείας σου.»

Αλλ' ιδιαίτερον, προκειμένου περι τής γλώσσης τήν όποιαν ό Βαλαωρίτης μετεχειρίσθη εις τούς στίχους του, δύναται τις να προβάλη ως ισχυρότατον έπιχείρημα ύπερ αύτης, τήν έντελή άρμονίαν μεταξύ τού περιέχοντος και περιεχομένου. Μεταξύ τής γλώσσης και τής ποιήσεως των Μνημοσύνων ύφίσταται τόσον άδιάρηκτος σύνδεσμος, ώστε δέν δύναμαι να φαντασθώ άπουσαν τήν πρώτην άνευ συγκαταστροφής τής δευτέρας, δέν δύναμαι να φαντασθώ τόν χιτώνα τού Νέσσου άποσπώμενον τού σώματος τού Ηρακλέους δίχως να συναποφέρη και τάς σάρκας του. Ποιήματα νεοελληνικά εις καθαρεύουσαν πολλακις διενόηθη άνακαινίζόμενα έν τῷ θαυματουργῷ λουτρῷ τής δημώδους: έν τοίς πλείστοις στίχοις τού Καρασούστα θρηνώ τόν ποιητήν, θυμα άκαλαισθήτου γλώσσης. Τούναντίον δημώδη άσματα, παρ' ήμιν μόνον προς γελωτοποίησιν και προς σάτυραν τού φαιδρότερου είδους ένθυμούμαι μεταπλασθέντα εις καθαρεύοντα. Ποιήματος τό όποϊόν μάς παρέχει πλήρη καλαιθητικήν άπόλαυσιν εινε άδύνατον να έννοήσωμεν ούδε μίαν λέξιν, ούδε στίξιν παραλάσσουσαν, άνευ προφανούς κινδύνου μαγικής εξαφανίσεως πάσης τοιαύτης άπολαύσεως. Ο Γκαίτε έλεγεν ότι αυτόχρημα ιερόσυλος θά ήτο ή μεταφορά των α' Ρωμαϊκών Έλεγείων του εις τόν ρυθμόν έν τῷ έγράφῃ δ Δόν Ζουάν τού Βύρωνος. Αλλά μάλλον ιερόσυλος τοιαύτης άποπειρας φαίνεται εις εμέ ή σκέψις τήν όποιαν εξήνεγκεν όνομαστός και φιλέλλην συγγραφέις τής συγχρόνου Γαλλίας, παραστάς αΐφνης ύπέρομαχος τής καθαρευούσης και δογματίας ότι και άν τήν γλώσσαν των λογίων μετεχειρίζετο ό Βαλαωρίτης εις τά

Μνημόσυνα, κατ' ούδέν θά ήλαττούτο ή αξία των. Δέν υπολείπεται ή να φαντασθώμεν τόν Θανάστην Βάγριαν διαλεγόμενον μετά τής γυναικός του ως τις άπτικίζων δελτιογράφος Βυζαντινής έφημερίδος, ή να αναθέσωμεν εις έλληνομαθή διδάσκαλον τήν επί τό καθωρότερον άνάπλασιν τής γλώσσης τού «Άστροπόγιαννου», ως πάλαι ποτέ έπραξεν ό Φωτεινός διά τόν Πρωτόκριτον.

Οι μίαν έλευθέρα και τολμηρά συμπλήρωσις των δημοτικῶν ήμῶν άσμάτων δύνανται να κριθώσι τά Μνημόσυνα και πάσα σχεδόν ή ποίησις τού Βαλαωρίτου. Παρά τά έγνη τού λαού νέα έγνη χαράσσει ό ποιητής επί των κλιτύων τού όρους των Μουσών. Θρηνητικαί έλεγείαι και έκτενεστέρα ποιήματα, οίον άσπασπασμένα εκ τής μεγάλης έποποιίας τού Γένους, άποτελοῦσι τά περιεχόμενα των Μνημοσύνων. Δέν εινε πάντα ίσης αξίας. Ο ποιητής δέν έφθασεν ακόμη να εφαρμόση καθ' όλα τό εύρύ πρόγραμμα του. Τής γλώσσης του δέν κατίστη ακόμη άπόλυτος γνώστης και κύριος. Ο ακίττος και τό Λεράκι παρ' τήν ώραίαν, τήν πλαστικήν άρχήν του, άπολείπεται κατά πολύ τού ΑΚαρυσφυλλίου τού Δήμου, και ή «Νεκρική Ωδή» παρ' τούς ώραίους στίχους τού τέλους, στερείται τού τόπου, όστις άπ' άρχής έως τέλους χαρακτηρίζει τό «Ψυχασάββατον». Ο ποιητής άποπειράται κυρίως να πραγματευθῆ επί τό συνθετικώτερον και μεταγλωτοποίησιν τήν ύλην τήν όποιαν παρέχει ή δημώδης ποίησις. Οι ήρωες των δημοτικῶν άνθολογιών εινε και ήρωες ιδικοί του. Αλλά μη άκούμενος εις τόν άπλοῦν και καθάριον αυτών χιτώνα έπιπροσθέτει, άφειδώς ένίοτε, τιμαλπή κοσμήματα, ανατολικής φαντασίας ή ρομαντικής έμπνεύσεως. Ο αΐθμος και τό κηροφύλλι του και τό πρώτον άσμα τού ΑΒλαχάβα, να περιορισθῶ εις τά γνωστότερα τής συλλογής, άπηχῆσαι δημοτικῶν άσμάτων εκ των ώραϊοτέρων ήμῶν και συγχρόνως έξογκώσις αυτών επί τό ρομαντικώτερον, μάς παρέχουσι σαφή ιδέα των μεταμορφώσεων τής δημώδους έμπνεύσεως έν τῷ έγκαεφάφῳ ποιητοῦ έφ' οῦ επιδρῶσιν άναγνώσματα εκ τής έν τῷ Έσπερίῳ άνθούσης ποιήσεως. Τούναντίον έν τῷ κοινῶς θαυμαζομένῳ «Φυγῇ» αυτόματος επέρχεται ή σύγκρισις προς κλασικά έργα, οίον προς τήν έν τοίς «Γεωργικῶς» τού Βιργιλίου άνάλογον περιγραφῆν τού ίππου. Αι θρηνητικαί έλεγείαι των Μνημοσύνων βασιζονται κυρίως επί των μυθολογημάτων τού έλληνικού λαού περι τού ΑΚάτου κόσμου. Έπί πάντων πλανᾶται ή ζοφερά και ύποχθόνιος λάμψις τού «Βρυκόλακα» και τού ΑΧάρου με τούς πεθαμένους. Ο ποιητής άπαξ συλλαβόν τόν μίτον τού υπερφυσικού, άρέσκειται ύπερ τό δέον να κάμην χρῆ-

σιν αὐτοῦ καὶ πρὸς τρομακτικὰς περιπλανήσεις. Τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν χρωματίζει πολλὰ ἐπὶ τὸ βοραιοτέρων. Φροντίζει περὶ τοῦ πῶς νὰ καταπλήξῃ τὴν φαντασίαν καὶ νὰ ἐρεθίσῃ τὰ νεῦρα μᾶλλον ἢ περὶ τῆς συγκινήσεως τῆς καρδίας καὶ τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ αἰσθητικῆς. Ὡς ὁ Ἡρακλῆς ἀνήγαγεν ἐκ τοῦ Ταρτάρου τὸν Κέρβερον, οὕτω ἐκ τοῦ κόσμου τοῦ ὑπερφυσικοῦ ἀνάγων ἐπιδεικνύει ἐνώπιον ἡμῶν τὸ Φρικῶδες. Τὸ πλεῖστον τοῦ «Κατσαντώνη» τοῦ «Θανάση Βάγια», ὡς καὶ πολλὰ σκηνὰ τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» καὶ τοῦ «Διάκου» δὲν εἶνε ἢ ὠμαὶ περιγραφαὶ βασιανιστηρίων, τυφλώσεων, σφυροκοπημάτων, βρυκολάκων κυρότων τὰ σάπια των κρέατα, σκύλων ἀπαγόντων ἀσωμάτους κεφαλὰς, καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια. Τὰ διαυγῆ ὕδατα τῆς Κασταλίας ταράσσονται καὶ θολοῦνται ἀνιέρας ἐκ τοιούτων εἰκόνων, καὶ τὸ πνεῦμα τῶν τεθραμμένων ἐξ ἀρχετύπων καὶ ὑγιῶν ἀναγνωσμάτων πιέζεται ὡς ὑπὸ ἠθικοῦ ἐπιπέδου. Αἰετοποτὴ ἢ ἑλληνικὴ Μοῦσα, σεμνὴ καὶ εὐαίσθητος παρθένος, ἀπέστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τοιούτων θεαμάτων, βασίς δὲ ἠναγκάσθη νὰ ὑποβάλλῃ τοιαῦτα ἐνώπιον τῶν ἄλλων, ἐπραξε τοῦτο μετὰ θαυμαστῆς εὐγενείας καὶ λεπτότητος. Ἀλλὰ καὶ νεώτεροι ποιηταὶ ἐν Ἑυρώπῃ ἀπέσχον νὰ φωτίσῃ δι' ἀπλέτου φωτός οὕτω φρικτὰς εἰκόνας, προὔτιμησαν δὲ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ ἀποταθῶσι μᾶλλον πρὸς τὰς καρδίας ἢ νὰ ταράξωσι τὰ νεῦρα. Μόνον ἢ φειδῶ τοῦ χώρου μὲ κωλύει νὰ κυρώσω τὰ ἀνωτέρω σαφέστερον διὰ παραδειγμάτων.

Ἀλλὰ—δυστυχῶς ἢ εὐτυχῶς—ζῶμεν ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἡ Ποιητικὴ τοῦ Σταγειρίτου δὲν ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν πηγὴν τῶν περὶ ποιήσεως κρίσεων καὶ αἱ γνώμαι καὶ ἀποφάνσεις μεταγενεστέρων καὶ πεφημισμένων τεχνογράφων δὲν ἐκλαμβάνονται πλέον ὡς ἀβρα πείσεως. Παρὰ τὴν ἀπόλυτον καὶ ἐκτὸς ἡμῶν ἐνυπάρχουσαν ἔνοιαν τοῦ Καλοῦ ἐγκαθιδρύθη ἀσφαλῶς ἢ σχετικὴ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἐδρεύουσα ἔνοια αὐτοῦ, τὰ ὁρίσματα στεροῦνται τοῦ πάλαι κύρους ἢ μεταπίπτουσιν εἰς ἀχρηστίαν, ὁ αὐτὸς σεβασμὸς ἀπονέμεται εἰς τὰς διαφόρους ἀντιλήψεις καὶ διαμορφώσεις τῆς Τέχνης, καὶ τὰς ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτους, ἢ ἀκρότης καὶ ἢ ἐξοχῆ τῶν λόγων, ἢ κατὰ τὸν Δογγίνον, ἀποτελοῦσα τὰ ὕψη, δὲν νομίζεται ὁ ἀποκλειστικὸς κλήρος προνομιοῦχων λαῶν ἢ σχολῶν, παρὰ τὸν ἀτιμωτάτον Σοφοκλῆ ἐνεθρονίσθη ἐν ἴσῃ καὶ ὑπερόχῃ παρὰ πολλοῖς μεγαλειότητι ὁ βάρβαρος Σαίξπηρ, καὶ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι μετ' ἴσης ἡδονῆς ἀπογευόμενοι τοῦ χορικοῦ, τοῦ ἐξυμνοῦντος τὰς φυσικὰς καλλονὰς τοῦ Κολωνοῦ, καὶ τοῦ ξέματος τῶν Μαγισσῶν τοῦ Μάκβεθ, ἢ αἰσθητόμενοι βαθύτερον τοῦ τελευταίου μονολόγου τοῦ

Αἰάντος τὸν μονόλογον τοῦ Ἄμλετ. Εἶνε ἀληθές ὅτι, πλὴν τῶν περὶ τῆς γλώσσης, ἐλάχιστὰ μὲχρι τοῦδε ἀπησχόλησαν τοὺς Ἕλληνας καὶ φύσει ζήτηματα περὶ ἐλευθερίας τῆς Τέχνης καὶ φύσεως τοῦ Καλοῦ. Ἀλλ' ἀφοῦ καυχώμεθα ὅτι ἀνήκομεν εἰς τὴν χορείαν τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ ἐπωφεληθῶμεν ἐκ τῆς ἐν παντὶ κύκλῳ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας ἐπιτελουμένης μετατροπῆς ἢ ἐπιτυγχανόμενης προόδου. Καὶ εὐτύχημα εἶνε ὅτι ἀνήκομεν εἰς νεαρόν ἔθνος, καὶ δικαιούμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν τοὺς λόγους τοῦ Σλάβου ποιητοῦ: «Ἀληθές ὅτι ἤλθαμεν ὀλίγον ἄργά, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου εἴμεθα νεώτεροι. Γνωρίζομεν τί ἐπραξάν τὰ ἄλλα ἔθνη, ἀλλ' ἀγνοοῦσιν οἱ ἄλλοι τί δέον νὰ πράξωμεν ἡμεῖς...» Ἀλλὰ μὴ παρεκβαίνωμεν ἀτόπως τοῦ θέματος. Πῶς εἶνε δυνατόν ἄνθρωποι ζῶντες ὑπὸ τὸν ἥλιον τῆς Ἑλλάδος τὸν αὐτὸν ὄν ἐξύμνησεν ἀπαραμίλλως ὁ Ἑυριπίδης, νὰ εὐαρεστηθῶσιν εἰς ὀπτασίας βρυκολάκων καὶ νὰ ὑπομένωσι περιγραφὰς εἰδεχθῶν βασιανιστηρίων; Ἕλληνες ἐσμέν, δὲν ἀντιλέγω ἀλλὰ τόσοι αἰῶνες δοκιμασιῶν καὶ δουλείας καὶ βαρβαρότητος δὲν ἐπέδρασαν τάχα ἐφ' ἡμῶν ἰσχυρότερον παρ' ὅσον νομίζομεν καὶ δὲν ἐνόθευσαν τὸ εὐγενὲς ἡμῶν αἷμα; Μολονότι σκιαζόμενοι ὑπὸ τῆς Ἀκροπόλεως, ἂν ποτε θελήσωμεν ἐν παροξυσμῷ ἀρχαιολατρίας νὰ ἀπειθῶμεν εἰλικρινῆ δέησιν πρὸς τὴν θεάν τοῦ Παρθενῶνος, ἀνάγκη νὰ προσομισθῶμεν ὡς ὁ πολὺς Ρενάν ἐν τῇ ἐπιτῆς Ἀκροπόλεως δεήσει του», ἀνακράζοντες μετ' αὐτοῦ: «Ἐκ βαρβάρων ἐγεννήθημεν, θεὰ!» Τούτων οὕτως ἐχόντων, οἱ στίχοι τοῦ Βαλαωρίτου, οἱ ἐμπνεόμενοι ἐκ τοῦ εἰδεχθῶς καὶ τοῦ τερατώδους, ἀντὶ νὰ παραγραφῶσιν ἀνηλεῶς ἀποκλειόμενοι τοῦ παραδείσου τῆς Τέχνης, καθίστανται μόνον ἄξιοι ἰδιαιτέρας μελέτης καὶ ἐπι κρίσεων ἐξ ἀφετηρίας μᾶλλον ὑποκειμενικῆς ἢ δυνάμει τοῦ κύρους κανόνων. Καὶ δὲν διστάζω νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἐκ τῶν στίχων τοῦ Βαλαωρίτου οἱ παράγοντες ἐντὸς ἐμοῦ βαθυτέραν ἐντύπωσιν συμβαίνει νὰ εἶνε οἱ ἐμπνεόμενοι ἐκ τοῦ φρικώδους. Καὶ μὴ ἀποδώσῃτε τὴν ἀδυναμίαν μου εἰς νοσηρὰν φιλοκαλίαν ἢ διεφθαρμένην φαντασίαν. Ὁ λόγος εἶνε ὅτι ἡ δύναμις τοῦ ποιητοῦ ἐν αὐτοῖς ἰδίως ἐπιδεικνύεται, κατὰ μοιραίαν φοράν. Ὁ ἀπαισιος Γύφτος τοῦ Διακού, ἢ εἰκὼν τῆς Αὐλῆς τοῦ Ἀλήπασα ἐν τῇ Φροσύνῃ, ὁ σκύλος τοῦ Βλαχάδα, ὁ θάνατος τοῦ Κατσαντώνη μὲ κατακτώσι, μὲ παρασύρουσιν, ἀρκεῖ ὅτι ἀπαδίδονται εἰς ὠραίους στίχους, ὑπὸ καθαρῶς καλολογικῆν ἐποψίν. Ἡ ποιητικὴ αὕτη τόσον στενωῖς ἀρμύζεται πρὸς τραχύτητα καὶ ὑπερβάσεις τοιαύτας, ὅσον τούναντιον ἀπάδει πρὸς βεμβασμούς, ὄνειροπολήσεις καὶ αἰσθηματικὰς διαχύσεις. Ἀλλὰ καὶ

ἄλλο τι μὲ ἐνθαρρύνει εἰς τὴν κρίσιν μου. Ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα ὄχι μόνον εἶνε μᾶλλον κύριος τῆς τέχνης του, καὶ κατὰ συνέπειαν ἀληθέστερος ἢ ἄλλαχού, ἀλλὰ καὶ ἠθικώτερον ἐπεργεῖ ἐφ' ἡμῶν ἐκεῖ ὅπου πᾶς τις ἐννοεῖ ὅτι τὰ βασιανιστηρία π. χ. δὲν περιγράφει ἀπλῶς ἐκ τῆς ἡδονῆς τοῦ περιγράψαι, ἀλλ' ἵνα μᾶλλον ἐξαρθῇ ὁ ἠρωϊσμός τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ὑποβαλλομένων εἰς ταῦτα μαρτύρων.

Δύο ἔτη μετὰ τὴν ἐκδόσιν τῶν «Μνημοσύνων» ἐπεφάνησαν ἡ «Κυρὰ Φροσύνη» καὶ τὸ «Σήμαντρον». Τὸ δεύτερον ἀποτελεῖ συγκινητικὴν παρέκδοσιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγάλης ἐποποιίας τῶν ἠρώων καὶ προκαλεῖ τὰ δάκρυα τῶν γυναικῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἀρρενωπὴ ποίησις τοῦ Βαλαωρίτου δὲν εἶνε ἀκόπως προσιτῆ. Τὸ σημαντικόν, τὸ κύριον ἔργον εἶνε ἡ «Κυρὰ Φροσύνη», ἔργον βαρύνον μᾶλλον διὰ τῆς ἐπιβολῆς, διὰ τοῦ σθένους τῆς συλλήψεως, ἢ διὰ τῆς πραγματικῆς ἀξίας καὶ τῆς τέχνης τῆς ἐκτελέσεως. Ἀγνοῶ ἐκ τίνων λόγων τὸ ποίημα τοῦτο κρίνεται ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν χαρακτηριστικόν τὸ τάλαντον τοῦ ποιητοῦ, ἐνῶ ἀκραιότερον χαρακτηρίζει τὰς παρεκτροπὰς καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ τάλαντου. Ἐν τούτῳ ὁ ποιητὴς ἐπεχείρησε νὰ καλλιτεχνήσῃ τὸ ὕλικόν τῆς ποιήσεως ἐν ἀρτιωτέρα ἔργασίᾳ, καὶ εἰς τὴν ἐπικὴν οὐσίαν νὰ παράσχῃ πλήρη τὴν ἀνάλογον μορφήν, ἀντὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐπικῶν τεμαχίων τῶν Μνημοσύνων. Ἐν τοῖς προλεγόμενοις τῆς Φροσύνης ὁξέως διαβλέπει καὶ σαφῶς ὁρίζει τὸν προορισμὸν καὶ τὸ ἔργον τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως. «Θεμέλιον αὐτῆς πρέπει νὰ εἶνε ἡ πιστὴ ἐξιστόρησις τῶν παθημάτων καὶ τῶν μαρτυριῶν τοῦ ἔθνους, ἢ διηγητικῆς τοῦ ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν ξενισμὸν πάλιν... Ἡ ποίησις ἡμῶν πρὶν ἢ μεταβληθῇ εἰς λυρικὴν ἢ δραματικὴν, ὀφείλει νὰ λάβῃ ἠρωϊκὴν, τούτεστιν ἐπικὴν μορφήν» λέγων δὲ ἐπικὴν ἐννοῶ τὴν ποίησιν, ἢ τις ἀνεξαρτήτως ἰδιαιτέρων τινῶν κανόνων, ἀτηρίζεται κυρίως εἰς τὴν ἱστορίαν, προτιθεταὶ δὲ σκοπὸν αὐτῆς τὴν ἐξύμνησιν σημαντικοῦ τινος γεγονότος ἀναγομένου εἰς τοὺς ἠρωϊκοὺς χρόνους, μυστηριωδῶς περιεκαλυμμένου ὑπὸ τῆς νεφελώδους παραδόσεως καὶ τῆς ἀμυδρᾶς ἀπομνημονεύσεως τῶν χρονογράφων καὶ τῶν γερόντων.» Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀντιλαμβάνεται τῆς ποιήσεως, ὡς ἀνταλήφθησαν καὶ ἐπραγματοποίησαν αὐτὴν ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ἐπιφανεῖς ποιηταὶ ξένων ἐθνῶν: συμπλήρωσιν τῆς ἱστορίας καὶ ἀνάστασιν τοῦ παρελθόντος. Θέτει καὶ οὗτος τὸ ὑπὸ συγχρόνων κριτικῶν ἐν τῇ Δύσει σοφῶς ἐξερευνηθὲν πρόβλημα καθ' ὃ τὰ διάφορα εἶδη τῆς ποιήσεως ἐμφανίζονται βαθμηδὸν ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰς διαφόρους

φάσεις τῆς κοινωνικῆς ἀναπτύξεως. Καὶ ἐνταῦθα περιορίζον τὴν εὐρείαν πτῆσιν τοῦ ποιητικοῦ πνεύματος ἀνὰ τοὺς κόσμους τοῦ παρελθόντος ἐν τῇ διαστάσει τῇ ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Βυζαντίου μέχρι τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὑποὶ τὴν σημαίαν τῆς ἐθνικῆς ποιήσεως, ὑπὸ τὰς πτυχὰς τῆς ὑποίας, ὠρίσθη παρ' ἡμῖν νὰ διαπραττεται καὶ πᾶν στιχογραφικὸν ἀνοσοῦργημα. Ὑψηλὸν πρόγραμμα σχεδιασθὲν συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ ἰδεώδη τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Γράφον τὴν «Φροσύνην», αὐτὸ ἀποπειρᾶται νὰ ἐφαρμόσῃ. Δυστυχῶς τὸ ποίημα τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ τὸν ἀρρηκτὸν, τὸν παναρμόδιον ἐκείνον σύνδεσμον μετὰ τὴν μορφήν καὶ οὐσίαν, ἐξ οὗ καθίσταται ἀδύνατος ἢ χωριστῆ ἀντίληψις ἐκάστου τῶν στοιχείων τούτων. Ἀναντιρρήτως ἀνακοχλάζει ἐν αὐτῷ καὶ ζεεῖ ἢ νεότης καὶ ἢ ἀκμὴ. Ἡ ἀγρία εἰρωνεία ἢ περιβάλλουσα τὴν περὶ τῆς μητρὸς τοῦ Χάμικως ἀφήγησιν τοῦ Ἀλῆ ἐν τῷ πρώτῳ ξσματι, ἢ ἐωσφορικὴ ἀνταύγεια τοῦ περιφήμου μονολόγου αὐτοῦ, τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Δράκου, ἢ περιγραφή τοῦ σατραπικοῦ πικλατίου, μεθυστικαὶ τινες εἰκόνας ἐκ τῆς φύσεως, ἀποτελοῦσι κομβολόγιον ἀνεκτιμήτων μαργαριτῶν. Ἀλλὰ μόνον ἐκ τῶν τεμαχίων τούτων ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐπισυναπτομένων προλόγων καὶ σημειώσεων θαυμάζομεν τὴν ἐξοχὸν φαντασίαν, τὴν δύναμιν τῆς ἐμπνεύσεως, τὸ εὐσυνείδητον τῆς ἐργασίας τοῦ ποιητοῦ μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ ὅλου ποιήματος. Ἡ «Κυρὰ Φροσύνη» στερεῖται ἀρμονίας· ὁ ποιητὴς πιστεύει ὅτι συνέθηκεν ἠρωϊκὸν ἔπος, ἐνῶ κυρίως εἰπεῖν, συνεκόλλησεν εἰς δημώδεις δεκαπεντασυλλάβους ποιητικὸν μωσαϊκὸν ἐξ ἠρωϊκῶν σκηνῶν, βυρωνεῖων παροξυσμῶν, μυστικῶν ἀποβρώσεων καὶ μελοδραματικῶν ἐρωτολογιῶν. Ὁ χαρακτήρ τοῦ Ἀλῆ δὲν εἶνε ψεκτός διότι διεμορφώθη κατὰ τὸ πρότυπον βυρωνεῖου ἠρώος· ὁ ποιητὴς ἠκολούθησε παραδόσιν δικαιολογοῦσαν τὴν τοιαύτην ἀναπαράστασιν αὐτοῦ καὶ ἂν αὕτη πολλῶ ἀπέχει τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας, μὴ λησμονώμεν ὅτι ὑπάρχουσιν οἱ ἐν τῇ Τέχνῃ δοξάζοντες τὴν παραδόσιν ὡς ἀληθεστέραν τῆς ἱστορίας. Τὸ μέγα ἀμάρτημα εἶνε ὅτι ὁ βυρωνισμὸς τοῦ σατραπικοῦ ἐκτίθεται ὑπὲρ τὸ δέον ξενωτρόπως καὶ περιπτώως· πολλοὶ στίχοι οὐ μόνον κατ' οὐδὲν θὰ ἐβλαπτον παραλείπομενοι, ἀλλὰ τούναντιον θὰ συνετέλουσαν μᾶλλον εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ποιήματος. Οὐ μόνον ἀδυνατῶ νὰ συλλάβω συγκεκριμένως τὴν εἰκόνα τῆς Φροσύνης διὰ τὸ ἀσαφές καὶ ὑποτρέμον αὐτῆς, ἀλλ' ἐν πολλοῖς καὶ νὰ τὴν διακρίνω ἀπλῶς ἀδυνατῶ. Πυκνὸς πέπλος μυστικισμοῦ τὴν περιβάλλει αὐθαιρέτως. Δὲν μᾶς συγκινεῖ ἢ μετανοια αὐτῆς, οὐδ' ἢ ζωὴ, οὐδ' ὁ θάνατος, διότι πάντα ταῦτα παρέρχονται πρὸ ἡμῶν στερούμενα ἰμοιοληθείας. Ἀπροπαρσκευάστως καὶ ἀψυχο-

κατεπειγούσης εργασίας. Τότε έπρεπε τις να ίδη το ήθος του σκανδαλιζομένου κυρίου Σέβη.

— Ποτέ δεν θα έδεχόμην εγώ τοιοῦτο έπόγγυγμα!.. έλεγε άγέρωχος.

Προσέθετε δέ παρατηρών τον Έρίστερ καλώς κατά πρόσωπον με το έταστικόν βλέμμα Ιατροῦ:

— Όταν θα σου έλθη καμμία ήμέραν καμμία αποπληξία...

Ο Δελομπέλ δεν ήτο τόσο άπληνης' άλλ' έφέρετο και αυτός ύψηλοφρονέστερον:

... ή κείδος ή άγέρωχος

το βρόδον καν δεν βλέπει εις την βίβαν της.

Ο Δελομπέλ από του ύψους του ουδέ μέχρι των ποδών του καν έβλεπεν έξικνούμενον τον Έρίστερ.

Όσαίς κατά τύχην κατεδέχετο να συναισθανθή την παρουσία του ο μέγας άνήρ, εκλινε προς αυτόν δια ν' άκροασθή τους λόγους του με ιδιαίτερον τινά τρόπον, και έμειδία ως να ήκουε τους λόγους παιδίου. Ένώστε ήρέσκετο να τον καταπλήσση διηγούμενος αυτόν Ιστορίας υποκριτιών, δίδων αυτόν μαθήματα περί ύπρεπτούς περιβολής, άνακρινών αυτόν τας διευθύνσεις έμποροραπτών και άλλων καταστημάτων, μη δυνάμενος να ένοήσση πως άνήρ κερδίζων τόσα χρήματα ήτο τόσο άφιλοκάλως ένδεδυμένος. Ο άγαθός Έρίστερ πειρασιμένος περι της ταπεινότητός του, προσεπάθει να τύχη συγγνώμης δια μυρίων περιποιήσεων, δια μυρίων φροντίδων, ύποχρεωμένος εις πάσαν έκδόσλευσιν, βέβαια, άφού αυτός ήτο ο αϊώνιος εύεργέτης.

Μεταξύ των εν τῷ αυτόν πατώματι κατοικουσών οικογενειών ή μικρά Σέβη έχρησίμευεν ως το ένωτικόν σημείον δια των άλλεπαλλήλων αυτής από της μίας εις την άλλην μεταβάσεων. Κατά πάσαν ώραν της ήμέρας εισέδυν εις το έργαστήριον των κυριών Δελομπέλ, διασκέδαζε βλέπουσα την εργασίαν των, παρετήρει όλα έκεινα τα ζώφια, ήδη δέ μάλλον φιλάρεσκος οσα ή φιλοπαίγμων, άνν κατά την άποστολήν έθραύετο ή πτέρυξ πτηνού τινος ή έχάνετο το έκ πτίλων περιδέραιον τινός έκ των κολυβριών, έπεχείρει να κατασκευάση κόσμημα έκ των λειψάνων εκείνων, να προσαρμόσση το στιλπνόν χρῶμα εις τους λεπτούς βροστρύχους της κόμης της. Η Ποθητή και ή μήτηρ της έγέλων βλέπousai αυτήν άνυψουμένην επί της άκρας των ποδών μέχρι του παλαιού θολού κατόπτρου, ακκιζομένην, βρενθουμένην. Είτα άφού ήθελε χορτάσει θανμάζον, το κοράσιον με όλην την δύναμιν των μικρών δακτύλων του ήνοιγε την θύραν και σοβαρώς, με την κεφαλήν εύθυτενήν έκ φόβου μη χαλάσση ή κόμμωσίς της, μετέβαινε και έκρουε την θύραν των Έρίστερ.

Έκει εύρίσκετο κατά την ήμέραν μόνος ο

μαθητής Φρόντε, κύπτων επί των μαθητικῶν βιβλίων του, συντάσσων έπιμελῶς το θέμα του. Πλήν άμα ως ή Σιδωνία εισήρχετο, ή μελέτη έπαυεν. Έπρεπε ν' αφήσση τα πάντα δια να ύποδεχθῆ την μικράν αυτήν χαρίεσαν κυρίαν, την έχουσαν έστολισμένην την κεφαλήν δι' ένόσ κολιβρίου, να περιποιηθῆ την μικράν αυτήν πριγκίπισσαν, ήτις θα μετέβαινε, ως έλεγε, μιαν ήμέραν προς έπίσκεψίν του εις το Λύκειον δια να ζητήσση παρά του διευθυντού την άδειαν όπως τον νυμφευθῆ.

Ητο άληθῶς περιέργων το θέαμα του πρώως αύξήσαντος εκείνου νεανίου παίζοντος ήμου μετά του έπικρατούς κορασίου, ύπεικόντος εις τας ιδιοτροπίας του, ένδιδόντος έκ της πολλής αγάπης του, εις τρόπον ώστε βραδύτερον έγένετο όλως διόλου έρωτόληπτος κανείς δεν ήδύνατο να ήρίσση κατά ποίαν έποχήν ήρχισεν ο έρώς του.

Όσον και άν περιπειοῦντο αυτήν εις τα δύο οικήματα, επήρχετο ήμους στιγμῆ, καθ' ήν ή μικρά Σέβη κατέφευγεν εις το παράθυρον του μεσαναθάθρου. Και εκεί επίσης πολύ διεσκέδαζε βλέπουσα τον άνοικτόν ήρίζοντα, οίονι όπτασίαν του μέλλοντος προς ήν εκυπτε περιέργως και άνευ φόβου, διότι τα παιδία δεν πάσχουσιν έξ ίλίγγου.

Μεταξύ των επ' άλλήλων κεκλιμένων στεγῶν ο μέγας τοίχος του έργοστασίου, αϊ κορυφαί των πλατάνων του κήπου, τα ύελοφρακτα έργαστήρια έφαινοντο αυτή ως γῆ έπαγγελίας, ως χώρα των όνειρων της.

Η οικία Φρομών άπετέλει δι' αυτήν το άκρον έωτον του πλούτου.

Ο χώρος ύν κατείχεν εις όλην εκείνην την άκραν της συνοικίας του Έλους, ήν επλήρου δια του καπνοῦ και του θορύβου του έργοστασίου της κατά τινας ώρας της ήμέρας, ο ένθουσιασμός του Έρίστερ, αϊ μυθώδεις διηγήσεις του περι του πλούτου, της αγάθοτητος, της ικανότητος του προϊσταμένου του είχαν εξαγειρή την παιδικήν της περιέργειαν' όσα δέ μέρη της ιδιαιτέρας κατοικίας ήδύνατο να βλέπη, τα κομψά έκ ξύλου λεπτού προπετάσματα των παραθύρων, τῷ κυλιότερές πρόστινον πρό του όποιου ήσαν τοποθετημένα έπιπλά τινά του κήπου, εις μέγας περιστερεών έκ λευκοῦ κασιτέρου άκαστράπτοντος εις τον ήλιον και περίφρακτος ύπό έπιχρύσων συρμάτων, το έξευγμένον έν τῇ αύλῃ και δια κυανοῦ χρώματος βεθαμμένον όχημα, ήσαν πάντα άντικείμενα του διαρκούς θαυμασμοῦ της.

Έγίνωσκε πάσας τας έξεις της οικίας, την ώραν καθ' ήν έσήμαινε ο κώδων, την ώραν της έκδόδου των έργατων, τας πληρωμάς κατά πάσαν έσπέραν Σαββάτου ένεκα των όποιων ή μικρά

του ταμείου λυχνία παρέμενε άνημμένη μέχρις ώρας προκεχωρηκίας, τα μικρά της Κυριακής άπογεύματα, ότι ήσαν κεκλεισμένα τα έργαστήρια και έσθεσμένη ή καπνοδόχος, την επικρατούσαν άκραν σιγήν, την επιτρέπουσαν αυτή να διακρίνη τας παιδιάς της δεσποινίδος Κλαίρης, τρεχούσης έντός του κήπου μετά του εξαδέλφου της Γεωργίου. Παρά του Έρίστερ έμάνθανε πάσας ταύτας τας λεπτομερείας.

— Δειξέ μου τα παράθυρα της αίθουσής, έλεγεν αυτόν, και το δωμάτιον της Κλαίρης...

Και ο Έρίστερ χαίρων δια την έκτακτον αυτήν συμπάθειαν προς το έργοστασίον του, έξήγει από του ύψους εκείνου προς το παιδίον την διαίρεσιν του κτιρίου, έδεικνυεν αυτόν τα έργαστήρια της έκτυπώσεως, της έπιχρωμάσεως, του βαφείου, την αίθουσαν του σχεδιάσματος, ένθα αυτός έργάζετο, την των άτμομηχανών, έξ ής άνυψούτο ή ύπερμεγέθης καπνοδόχος, ή κυριζουσα δια του καπνοῦ έν' διαρκῶς έξηρυετο τους πέριξ τοίχους και άγνοούσα βεθαίως ότι μια μικρά ύπαρξις κεκρυμμένη ύπό τινά στέγην συνηγου τους μηχανιτάτους των λογισμῶν της με το θορυβῶδες άσῆμα αυτής, της άκαμάτου έργατίδος.

Μιαν ήμέραν τέλος ή Σιδωνία εισέδυσεν εις τον διαφανόμενον αυτόν Παράδεισον.

Η κυρία Φρομών, προς ήν ο Έρίστερ συχνά ώμίλει περι των χαρίτων της μικρῆς γείτονόσ της, παρεκάλεσε να την φέρη εις τον χορόν των παιδών, ύν διοργάνιζε δια τα Χριστουγεννα. Κατ' άρχάς ο κ. Σέβης απήντησε δι' άποτόμου άρνήσεως. Έκτοτε ήδη εκείνοι οί Φρομών, περι ών ο Έρίστερ άκαταπαύστως έλάλει, τον ήνώχλου, τον έτακύνουν δια του πλούτου των. Άλλως τε επρόκειτο και περι χοροῦ μετρημισμένων, και ο κ. Σέβης, όστις δυστυχῶς δεν ήτο και αυτός βιομήχανος χρωματιστοῦ χάρτου, δεν είχε τα μέσα να ένδύσση την κόρην του με την άροζούσαν δια την περίστασιν ένδυμασίαν. Άλλ' ο Έρίστερ επέμεινε' έδήλωσεν ότι άνεδέχτο αυτός όλον το βάρος και έν τῷ άμα ήσυχολήθη να σχεδιάσση μιαν ένδυμασίαν.

Η έσπέρα εκείνη υπήρξεν αξιομνημόνευτος. Εις τον θάλαμον της κυρίας Σέβησ πεπληρωμένον ύπό τεμαχιών ύφασμάτων, καρφιδών, παντοειδών μικρών άντικειμένων του γυναικείου στολισμοῦ ή Ποθητή Δελομπέλ προέστατο επί της άμφίσεως της Σιδωνίας. Το κοράσιον μεγαλύτερον φαινόμενον ένεκα της βραχείας έκ φλανέλλας έσθήτος, έρυθρῆς το χρώμα με μέλαινας ραβδώσεις, έστατο όρθιον πρό του κατόπτρου, άκίνητον έν τῇ λαμπρότητι του στολισμοῦ του. Ητο θελκτικωτάτη ή μικρά Όσθηθόδεσσος με τας έξ δλοσηρικού διασταυρώσεις του, συνεσφιγμένος επί του λευκοῦ έπιθωρακίου,

οί μακροί και έξαίσιοι της καστονής της κόμης πλόκαμοι, καταπίπτοντες κάτωθεν του άχυροπλέκτου πύλου, πάσαι αϊ έπωσούν χυδαίαι λεπτομέρειαι της ένδυμασίας αυτής ως Έλθετίδος, έξήροντο ύπό της νόμονος φυσιογνωμίας του παιδίου και της χάριτος αυτού καταλλήλως έπιτετηδευμένης και άροζούσης προς τῇ ζωηρά χρώματα της θεατρικής αυτής περιβολής.

Πάσα ή συνοικία, εκεί συνηγμένη, έξέφερε κρουγῆς θαυμασμοῦ. Ένώ έπεμψαν να προσκαλέσων τον Δελομπέλ, ή χωλή νεάνις διηυθέει τας πτυχῆς της έσθήτος, τας ταινίας των ύποδημάτων της, επεθεώρει δια τελευταίου βλέμματος το έργον της, χωρίς ν' αφήσση την βελόνην της, έμψυχουμένη και αυτή ή τυλαιπώρος έκ της ζαλοέσεως μέθης της έορτής εκείνης, εις ήν δεν έμειλλε να μεταβῆ. Έρθασε τέλος και ο μέγας άνήρ. Είπεν εις την Σιδωνίαν να έπαναλάβῃ δύο ή τρεῖς ταχνικῆς ύποκλίσεις, ως είχε διδάξει αυτήν, να βαδίση, να σταθῆ, να μειδιάσση με το στόμα στρογγυλά άνοικτόν, τόσοσ ύσον άκριβῶς να χωρῆ ο μικρός δάκτυλος. Και ήτο άληθῶς κομικόν το θέαμα του κορασίου έπακριβῶς έκτελοῦντος τὰ παραγγέλλματα ταῦτα.

— Έχει αίμα ήθοποιού εις τας φλέβας της!.. έλεγεν ο γέρον ήθοποιός ένθουσιασιμένος, ένψ άνευ λόγου ο ύψηλός εκείνος και νήπιος Φρόντε ήσθάνετο επιθυμίαν να κλαύσση...

Έν έτος μετά την εύδαίμονα εκείνην έσπερίδα, ή Σιδωνία ήδύνατο έρωτωμένη να είπη καταλεπτός ποια άνθη έστόλιζον τους άντιθαλάμους, ποίον χρίσμα είχαν τα έπιπλα, ποίον ήχον εξετέλει ή αρχήστρα ότε εισήλθεν εις την αίθουσαν του χοροῦ' τόσοσ υπήρξεν έν αυτή βαθεία ή έκ της διασκεδάσεως έντύπωσις. Ουδέν έλησμώνησεν, ουδέ τας στροβιλιζόμενας πέριξ αυτής ένδυμασίας, ουδέ τους γέλωτας των παιδών, ουδέ τα επί του όλισθηροῦ δαπέδου έσπασμένα μικρά βήματά των. Πρός στιγμῆν καθεσθεῖσα παρά το χεῖλος εύρυχώρου άνακλίντρου έπεστρωμένου δι' έρυθρῆς μετάξης, ένψ έλάμβανεν έκ του τεινομένου ένώπιόν της δίσκου το πρώτον εις την ζωήν της παγωτόν, ένεθυμήθη αίφνης την ζοφεράν κλίμακα και την στενόχωρον και έστερημένην αίρος κατοικίαν των γονέων της, ένεποίησε δέ τοῦτο αυτή την έντύπωσιν μακρινῆς πατρίδος δια παντός έγκαταλειφθείσης.

Έν τούτοις όλοι την εύρον θελκτικῆν, την έθαύμασαν και την περιπειοῖήθησαν. Η Κλαίρη Φρομών, μικροσκοπία Νορμανδῆς χωρικής, κατάφορτος έκ τριχάπτων, την παραυσιάκειεν προς τον έξάδελφόν της Γεώργιον, λαμπρόν αύσάρον, στρεφόμενον καθ' έκαστον βήμα δια να ίδη τινά έντύπωσιν ένεποιεί ή συρομένη σπάθη του.

— Άκούς, Γεωργάκη;... είνε φιλενάδα μου,

Ἄλας ἐπ' ἐσχάτων εἰς τὸ Λονδίνον, ἐσκόπευε δὲ νὰ ἐπανέλθῃ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, ἥτοι διὰ τοῦ Ταμέσως καὶ τῆς Βορείου θαλάσσης εἰς Κοπενάγην.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν τῆς Γαλλίας θὰ προῆξῃ εἰς πειράματα πρὸς δοκιμὴν νέου ἠλεκτρικοῦ σκοποῦ. Οἱ ὁμόκεντροι κύκλοι τοῦ σκοποῦ τούτου ἀντὶ νὰ ἦναι ἐξωγραφημένοι διὰ διαφόρων χρωμάτων ἐπὶ σανίδος ὡς ἐν τοῖς μέχρι τούδε ἐν χρήσει σκοποῖς, ἀποτελοῦνται ἐκ χωριστῶν σιδηρῶν δακτυλίων, ὧν ἕκαστος συνάπτεται μετὰ σύρματος ἠλεκτρικοῦ. Ὅταν ἡ σφαῖρα βάλλῃ ἐνὰ τῶν δακτυλίων τούτων, διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ σύρματος ἐπιτυγχάνεται ἡ σημεῖωσις ἀντιστοίχου ἀριθμοῦ ἐπὶ πίνακος τοποθετημένου πλησίον τῶν σκοπευτῶν ὡστε οὕτως καθίστανται περιττοὶ οἱ παρὰ τοὺς σκοποὺς τοποθετούμενοι ἄνδρες, ὅπως σημεῖωσι τὴν θέσιν ἐκάστης βολῆς, καὶ προλαμβάνονται εὐχρὶ ἀσυνήθῃ δυστυχήματα.

— Ἀνεχώρησαν ἐξ Ὁδησσὸς εἰς Καύκασον συνοδία ἐπτὰ Ἀγγλων, σκοποῦντων νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἀνάβασιν τοῦ Ἀραράτ. Σημειωτέον ὅτι καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος μετέβη πρὸς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας εἰς Ἀραράτ ἐτέρα συνοδία περιηγητῶν, ὧν οὐδεὶς ἐσώθη.

— 540 περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν δαπανᾷ κατ' ἔτος ἡ Γερμανία πρὸς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ ἴσον περίπου ποσόν, ἥτοι 508 περίπου ἑκατομμύρια, εἰς πνευματικὰ ποτὰ. Ὡς ἀπογραφικῶν δ' ἐρευνῶν διδασκόμεθα ὅτι τὰ 30 ἑκατοστὰ πάντων τῶν φρενοβλαβῶν, τὰ 50 ἑκατοστὰ τῶν ἀπολεσάντων τὴν περιουσίαν των καὶ περιελθόντων εἰς ἀπορίαν καὶ τὰ 70 ἑκατοστὰ τῶν ἐγκληματικῶν εἰναι μέθυστοι.

— Πολλοὶ τῆς Αὐστραλίας τόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἔλλειψις ὑπηρετιῶν, ὡστε κυρίως ἐπιστέλλουσα εἰς τινὰ ἀυστραλικὴν ἐφημερίδα προτείνει σπουδάζουσα νὰ ἐπιτραπῇ διὰ νόμου εἰς τοὺς ἄνδρας ἡ διγαμίς διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ συντήρησις τῶν οἰκῶν. Ἡ πρότασις τῆς Αὐστραλίας κυρίας θὰ εἶχε κάποιον πρακτικὴν σημασίαν, ἂν ἠδύνατο νὰ ὑποδείξῃ ποίας ἐγγυήσεις θὰ εἶχαν οἱ ἀποφασίζων νὰ λάβῃ δύο γυναῖκας, ὅτι θὰ διήγον ἐν ἁρμονίᾳ καὶ ἐν ἁμονίᾳ θὰ ἐξετέλου τὰ οἰκογενειακά των καθήκοντα.

— Ἐν τῇ πολιτείᾳ Κοννεκτικῆς τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἐψηφίσθη νόμος πρὸς καταστολὴν τοῦ καπνίσματος τῶν παιδῶν. Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου τούτου ἀπαγορεύεται τὸ κάπνισμα εἰς τοὺς μὴ συμπληρώσαντας τὸ 16 ἔτος τῆς ἡλικίας των, τιμωρεῖται δὲ διὰ προστίμου καὶ πᾶς ὁποσδήποτε διευκολύνῃς τὸ κάπνισμα εἰς τοιοῦτους παῖδας.

— Ὁ πρῶν ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας Ἀλέξανδρος Βάττεμπεργ, ὅστις νῦν φέρει τὸ ὄνομα κόμητος τοῦ Ἀρτενῶου, ἐγκυβερτήσθη μετὰ τῆς συζύγου του ἐν Γράτς τῆς Στυρίας, σκοπῶν νὰ διαβίωσῃ ἐκεῖ.

— Παλλαὶ Ἀγγλίδες δέσποιναι θὰ προσφέρωσιν εἰς τὸν Γλάδοτωνα, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς τελετῆς τῶν χρυσῶν γάμων του, τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ ὀνομαστοῦ ζωγράφου Γζῶν Μιλλαί.

— Ὁ κ. Ἑρρ. Σλείμαν, διατρίβων νῦν μετὰ τῆς κυρίας του εἰς Βερολίνον, ἐπιβλέπει τὴν ταξινόμησιν ἐν τῷ Ἐθνογραφικῷ μουσεῖῳ τῶν νεωστὶ διαρρηθέντων ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων του ἐν ταῖς τελευταῖαις ἀνασκαφαῖς, ἃς ἐν Τριπόδι καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἐνήργησεν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ κόσμῳ λαλουμένων γλωσσῶν ὑπολογίζεται εἰς 3064. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν εἶναι ἴσος περίπου μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν γυναικῶν. Ἡ κατὰ μέσον ὄρον διάρκεια τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων εἶναι 37 ἔτη. Τὸ τέταρτον τῶν κατοίκων τῆς γῆς ἀποθνήσκει πρὸ τοῦ δεκάτου ἑβδομοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας. Ἐπὶ χιλίων ἀνθρώπων εἰς μόνον ζῶσι μέχρις ἡλικίας 65 ἐτῶν. Τὸ ὅλον τῶν ἀνθρώπων εἶναι 1 δισεκατομμύριον καὶ 200 ἑκατομμύρια περίπου ἐκ τούτων κατ' ἔτος μὲν ἀποθνήσκουσι 35,214,000, καθ' ἡμέραν 98,848, καθ' ὥραν 4,020, κατὰ πρῶτον λεπτὸν 67· ἀλλ' αἱ γεννήσεις ὑπερβάλλουσι τοὺς θανάτους, διότι γεννῶνται κατ' ἔτος 36,792,000, καθ' ἡμέραν 100,800, καθ' ὥραν 4,200 καὶ κατὰ λεπτὸν 76. Οἱ ἔγγαμοι εἶναι μακροβιότεροι τῶν ἀγάμων, οἱ ἐγκρατεῖς καὶ οἱ ἐργατικοὶ τῶν ἀσούτων καὶ ἀέργων, οἱ πεπολιτισμένοι τῶν ἀγρίων. Οἱ ἐνήλικες διατρέχουσι ὀλιγωτέρους κινδύνους θανάτου τῶν ἀνηλίκων. ὁμοίως καὶ αἱ γυναῖκες πρὸ τοῦ πενηκτοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των ὑπόκεινται εἰς ὀλιγωτέρους τῶν ἀνδρῶν κινδύνους θανάτου, εἰς πλείονας δὲ μετὰ τὸ πενηκτοστόν. Ἡ ἀναλογία τῶν ἐγγάμων πρὸς τοὺς ἀγάμους εἶναι ὡς 75 πρὸς 1000. Οἱ γεννηθέντες κατὰ τὸ ἔαρ εἶναι συνήθως βιωμαλεώτεροι τῶν ἐν ἄλλαις ὥραις τοῦ ἔτους γεννηθέντων. Αἱ γεννήσεις καὶ οἱ θάνατοι εἶναι συχνότεροι τὴν νύκτα.

ΔΕΣΜΙΟΝ ΑΕΡΟΣΤΑΤΟΝ

Πλὴν τοῦ πύργου τοῦ Ἀίφφελ διὰ τοῦ ὅπου ὑψοῦται τις 300 μέτρα ὑπάρχει ἐν τῇ παρισινῇ ἐκθέσει καὶ ἄλλο μέσον ὑψηλοτέρας ἀνάδοῦ, τὸ δέσμιον ἀερόστατον τὸ δι' ἀτμοῦ ὑψούμενον εἰς 450 μέτρα ἐν νηνεμίᾳ. Ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου ἡ ὀπτική περιφέρεια ἔχει ἀκτῖνα ἑκατὸν χιλιομέτρων. Τὸ ἐν λογῷ ἀερόστατον καλεῖται Βακοσίσιον ἔχει 18 μέτρων διάμετρον καὶ 56 μέτρων περιφέρειαν, δύναται δὲ ν' ἀνοψώσῃ δωδεκάδα ἐπιβατῶν. Ἀνέρχεται εἰς τὸ ὕψος τῶν 450 μέτρων ἐντὸς 5 λεπτῶν καὶ κατέρχεται ἐντὸς 6-7 λεπτῶν.

Ο ΣΙΔΗΡΟΥΣ ΑἼΩΝ

Κυριολεκτικῶς δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν νῦν ὅτι ζῶμεν ἐν τῇ σιδηρῇ αἰῶνι, ἂν λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς τεραστίαις ποσότητας τοῦ σιδήρου ἃς χρησιμοποιοῦμεν πρὸς τὰς ἀνάγκας μας. Ἐν μόνῃ τῇ Παγκοσμίᾳ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων ὁ σίδηρος οὗ ἐγένετο χρῆσις πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ μεγάρου τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τοῦ τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν καὶ ὁ σίδηρος τῶν ἐν τῇ ἐκθέσει μηχανῶν ὑπολογίζεται ὅτι ἔχει βάρους 27 ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων. Ἄν εἰς ταῦτα προστεθῇ ὁ σίδηρος τῶν στοῶν τῆς γεωπονίας, ὁ τῶν μεγάρων τῶν ἀποικίων, τῶν κρατῶν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, τῆς Ἀλγερίας τῆς Τύνιδος κλπ. τὸ ὅλικόν βῆρος τοῦ ἐν τῇ ἐκθέσει σιδήρου ἀνέρχεται εἰς 40 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων. Καὶ εἰς ταῦτα δὲν συνυπολογίζεται ὁ σιδηροῦς πύργος τοῦ Ἀίφφελ, ὅστις μόνος ἔχει βῆρος 6,792,073 χιλιογράμμων!